

Катерина БРОВКО,
orcid.org/0000-0001-8572-9316
доктор філософії,
старший викладач кафедри англійської мови та комунікації
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) k.brovko@kubg.edu.ua

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОГАЛИН У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТАРШОКЛАСНИКАМ З ОРІЄНТАЦІЄЮ НА СКЛАДАННЯ НМТ

У статті розглянуто питання статистичного аналізу прогалін у викладанні англійської мови старшокласникам з орієнтацією на складання НМТ. Окреслено нормативно-правову базу документів які регулюють проведення НМТ, зокрема: Закон України «Про освіту» (2017 р.); Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.); Постанова Кабінету Міністрів України від № 931 від 09 липня 2019 року «Про затвердження Положення про порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти»; «Наказ Українського центру оцінювання якості освіти». Наведено статистичні дані зібрані аналітичним порталом «Слово і Діло» в період з 2022 по 2024 рр. щодо кількості зареєстрованих учасників на основну сесію НМТ в Україні. Виявлено низку факторів які слугують виникненню труднощів у здобутті українськими випускниками ІІ класів багажу знань з англійської мови. Здійснено діагностику задоволеності учнів старших класів у викладанні англійської мови в школах з орієнтацією на складання НМТ. Діагностика яка містила 7 запитань з множинними варіантами відповідей, як от: «У чому Ви вбачаєте важливість вивчення англійської мови?»; «Яким чином Ви готувалися до складання НМТ?»; «Які результати з НМТ Ви отримали?»; «Чи задоволені Ви отриманими результатами з НМТ?»; «Що на Вашу думку найбільшою мірою вплинуло на отримані Вами бали з НМТ?»; «В чому на Вашу думку є найбільша невідповідність програмового змісту НМТ навчальним планам шкіл?»; «Як би Ви оцінили за ступенем складності НМТ з англійської мови 2024 р.?». Доведено, що основними причинами прогалін у викладанні англійської мови старшокласникам з орієнтацією на складання НМТ є: невідповідність програмового змісту НМТ навчальним планам шкіл, що у свою чергу впливає на недостатнє вивчення необхідного обсягу граматичних структур та лексичного матеріалу для успішного складання НМТ (деякі теми, або лексичний матеріал, що були винесені на НМТ не розглядалися в школі взагалі).

Ключові слова: англійська мова, випускники ІІ класів, заклади загальної середньої освіти, ЗВО, НМТ, учителі, учні.

Kateryna BROVKO,
orcid.org/0000-0001-8572-9316
Doctor of Philosophy,
Senior Lecturer at the English Language and Communication Department
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Kyiv, Ukraine) k.brovko@kubg.edu.ua

STATISTICAL ANALYSIS OF GAPS IN THE TEACHING OF ENGLISH TO HIGH SCHOOL STUDENTS WITH A FOCUS ON PASSING THE NMT

The article deals with the issue of statistical analysis of gaps in teaching English to high school students with a focus on the preparation of the NMT. The regulatory and legal framework of the documents that regulate the NMT is outlined, in particular: the Law of Ukraine «On Education» (2017); Law of Ukraine «On Higher Education» (2014); Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 931 of July 9, 2019 «On approval of the Regulation on the procedure for external independent assessment and monitoring of the quality of education»; «Order of the Ukrainian Center for Evaluation of the Quality of Education». Statistical data collected by the analytical portal «Word and Deed» in the period from 2022 to 2024 regarding the number of registered participants for the main session of the NMT in Ukraine are given. A number of factors have been identified that contribute to the emergence of difficulties in the acquisition by Ukrainian graduates of the 11th grade of knowledge of the English language. The diagnosis of the satisfaction of high school students in the teaching of English in schools with a focus on the preparation of the NMT was carried out. Diagnostics that contained 7 questions with multiple answer options, such as: «What do you see as the importance of learning English?»; «How did you prepare for taking the NMT?»; «What results did you get from NMT?»; «Are you satisfied with the results obtained from NMT?»; «What, in your opinion, had the greatest impact on your NMT scores?»; «In your opinion, what is the biggest inconsistency of the program content of the NMT with school curricula?»; «How would you rate the degree of

difficulty of the 2024 NMT in English?». It has been proven that the main reasons for the gaps in teaching English to high school students with a focus on writing the NMT are: the inconsistency of the program content of the NMT with school curricula, which in turn affects the insufficient study of the necessary amount of grammatical structures and lexical material for the successful completion of the NMT (some topics, or lexical material that was presented at the NMT was not considered at school at all).

Key words: English language, 11th grade graduates, institutions of general secondary education, NMT, teachers, students.

Постановка проблеми. Введення у 2022 році УЦЯО (Українським центром оцінювання якості освіти) НМТ (Національного мультипредметного тесту) замість вже традиційно укоріненого ЗНО (Зовнішнє незалежне оцінювання) як обов'язкової форми проведення вступного випробування на бакалаврат для здобуття випускниками 11 класів вищої освіти, що зумовлене повномасштабним російським вторгненням в Україну, призвело до неабиякого ажіотажу серед учителів закладів загальної середньої освіти, батьків старшокласників та учнів випускових класів, зокрема (Офіційний сайт Українського центру оцінювання якості освіти (УЦЯО), 2024).

Означене у свою чергу спричинило цілою низкою факторів, як от: важка соціально-економічна, політична та безпекова ситуація в країні; блекаути, стабілізаційні відключення світла, повітряні тривоги; значний відтік біженців з України за кордон в країни Європейського Союзу і як наслідок недостатнє кадрове забезпечення високопрофесійними фахівцями (учителями) в закладах загальної середньої освіти; важкий емоційно-психологічний стан випускників та учителів закладів загальної середньої освіти вищої освіти спричинений подіями, що розгортаються в Україні; недостатня орієнтація закладів загальної середньої освіти на запити та виклики сучасного суспільства до молоді особистості, що проживає у глобалізованому, інтернаціоналізованому, інформаційному, білінгвальному, мультикультурному та мультилінгвальному суспільстві, що має тенденцію до володіння молоддю двома та більше іноземними мовами; недостатнє цілепокладання закладів загальної середньої освіти щодо обсягу знань та рівнів володіння англійською мовою, які висувають заклади вищої освіти (далі ЗВО) до свого контингенту, а в подальшому стейкхолдери до майбутніх фахівців у відповідній галузі знань.

Усе вищезазначене спричинило труднощі в мотивації до підготовки та складання випускниками 11 класів означеного тестового випробування.

Означене безперечно актуалізує проблему нашого дослідження, що полягає у висвітленні труднощів та прогалин в навчанні англійської

мови старшокласників у закладах загальної середньої освіти з орієнтацією на складання НМТ.

Оскільки розгляд окресленої проблеми ще не був предметом дослідження українських науковців, **аналіз останніх досліджень і публікацій** уможливується крізь розгляд нормативно-правових документів які регулюють проведення НМТ, зокрема: Закон України «Про освіту» (2017 р.) (Про освіту: Закон України, 2017); Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) (Про вищу освіту, 2016); Постанова Кабінету Міністрів України від № 931 від 09 липня 2019 року «Про затвердження Положення про порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» (Наказ Міністерства освіти і науки України, 2019); «Наказ Українського центру оцінювання якості освіти» (2023 р.) (Наказ Українського центру оцінювання якості освіти, 2023).

Мета статті полягає в статистичному аналізі прогалин у викладанні англійської мови старшокласникам з орієнтацією на складання НМТ.

Виклад основного матеріалу. Безперечним аргументом на користь НМТ перед ЗНО є те, що тестування проводять в онлайн, а не паперовому форматі, і воно займає один день – такий варіант більш адаптований до життя з повітряними тривогами, відключеннями світла, а також можливістю складати означений тест перебуваючи за кордоном, що особливо важливо для біженців з України, число яких сягає понад 4,75 мільйонів (про це свідчать отримані в 2023 році дані Агентства у справах біженців ООН).

Так, оцінюючи статистичні дані зібрані аналітичним порталом «Слово і Діло» в період з 2022 по 2024 рр. можна спостерігати, що кількість зареєстрованих учасників на основну сесію НМТ в Україні поступово збільшувалась від 167 578 осіб в 2022 р. до 267 898 в 2024 році. Натомість кількість зареєстрованих учасників за кордоном у 2022 році сягала кількості 20 204 осіб, й зменшилась до 19 883 учасників у 2024 році, що на нашу думку вірогідно пов'язано із поверненням абітурієнтів з закордону на терени України (рис. 1) (Троян, 2023).

Об'єктивно оцінюючи можливості до здобуття українськими випускниками 11 класів багажу знань з англійської мови, варто зазна-

Рис. 1

Джерело: Аналітичний портал «Слово і Діло» (дані станом на серпень 2024 р.)

чити, що далеко не всі школи мають однаковий рівень викладання англійської мови. До прикладу випускники сільських шкіл часто мають обмежений обсяг знань через менші можливості до їх вивчення на високому рівні порівняно з міськими школами. До того ж однією з головних проблем більшості українських шкіл є відсутність регулярної усної мовної практики на уроках з англійської мови, що значно знижує їхні мовні навички.

Важливим аспектом у даному контексті є невідповідність програмового змісту НМТ навчальним планам шкіл, адже в деяких випадках тестові завдання винесені на НМТ можуть містити теми, або певні мовні сегменти, які не здобули належного детального розгляду під час шкільного курсу. Відтак, для більшості українських абітурієнтів означені НМТ мають високий рівень складності через незнайомі граматичні структури та ускладнений до розуміння лексичний матеріал.

Обмежений доступ до додаткових ресурсів також є однією з причин недостатнього обсягу знань з англійської мови у старшокласників, адже не всі учні мають доступ до додаткових ресурсів, як-от: репетитори, мовні курси або якісні навчальні матеріали, що може вплинути на рівень їхньої підготовки до складання НМТ.

Оскільки метою нашого дослідження є статистичний аналіз прогагин у викладанні англійської мови старшокласникам з орієнтацією на складання НМТ, нами було здійснено відповідну діагностику.

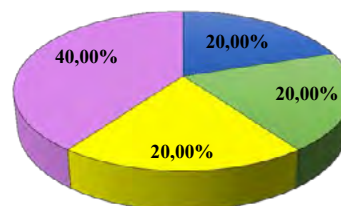
Усього експериментом було охоплено 232 учні, які є випускниками 11 класів закладів загальної середньої освіти м. Києва та Київської області. Основними методами діа-

гностики були: анкетування, тестування, опитування, інтерв'ювання, спостереження, бесіди, узагальнених незалежних характеристик, кількісна обробка даних. Нами було застосовано авторську анкету «Діагностика задоволеності учнів старших класів у викладанні англійської мови в школах з орієнтацією на складання НМТ», яка містила 7 запитань з множинними варіантами відповідей.

Так, відповідаючи на перше запитання анкети «У чому Ви вбачаєте важливість вивчення англійської мови?» більшість респондентів (40%) зазначили, що усі перераховані в анкеті фактори є для них вирішальними у бажанні вивчення англійської мови, 20% опитуваних зазначили, що у вивченні англійської мови їх вабить перспектива кращого працевлаштування за фахом на Батьківщині, ще 20% зазначили, що ними оволодіє бажання вільно спілкуватися з носіями мови, ще 20% висловили думку, що у них переважає особлива зацікавленість у вивченні англійської мови (рис. 2).

Отримані результати свідчать про далекоглядність випускників 11 класів закладів загальної середньої освіти в аспекті вивчення англійської мови, оскільки вони більшою мірою скеровуються не на короткотривалі цілі, як от успішно скласти НМТ, або ж обов'язковість вивчення англійської мови в університеті, і як наслідок самопримус здобуття іншомовних знань. На противагу, вони вбачають у вивченні англійської мови особливу цінність, яка є невід'ємною складовою успіху у сучасному світі. На їх думку вона відкриває безліч можливостей для спілкування, освіти, кар'єри та розвитку.

Відповідаючи на друге питання анкети «Яким чином Ви готувалися до складання НМТ?» 80% опитуваних зазначили, що процес підготовки

- перспектива виїхати закордон на постійне проживання
- перспектива кращого працевлаштування за фахом на Батьківщині
- перспектива навчатися закордоном
- перспектива кращого працевлаштування закордоном
- обов'язковість вивчення англійської мови в університеті
- бажання розуміти фільми та тексти пісень, читати художню/фахову літературу в оригіналі
- особлива зацікавленість у вивченні мови (бажання саморозвиватися)
- бажання вільно спілкуватися з носіями мови
- бажання успішно скласти НМТ
- усе вищезазначене

Рис. 2. У чому Ви вбачаєте важливість вивчення англійської мови? (у %)

до складання НМТ відбувався з приватним репетитором, інші 20% опитуваних відвідували курси підготовки до складання НМТ (рис. 3).

Тобто жоден з респондентів у своїх відповідях не зазначив, що для підготовки до складання НМТ йому було достатньо того обсягу навчального матеріалу, який вони вивчали в школі, а впродовж останніх років, зокрема. Оскільки саме в 10–11 класах навчання має бути націлене на успішне складання випускниками шкіл НМТ до вступу в українські ЗВО. Також не було отримано жодної відповіді яка б показала, що випускники готувалися до складання тесту самостійно, переглядаючи при цьому різноманітний навчальний відео-контент на YouTube, в Instagram, або ж практикувалися в самостійному проходженні ЗНО та НМТ минулих років. Адже самостійна підготовка до подібного роду тесту має безліч підводних каменів, які стосуються специфіки семантичного значення окремих лексичних одиниць, побудови граматичних структур, певних виключень з правил, знання англійських ідіом, тощо.

Рис. 3. Яким чином Ви готувалися до складання НМТ? (у%)

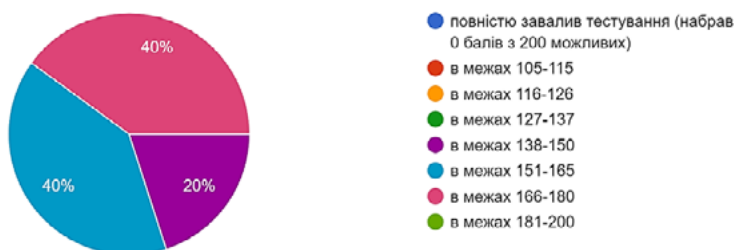

Рис. 4. Які результати з НМТ Ви отримали? (у%)

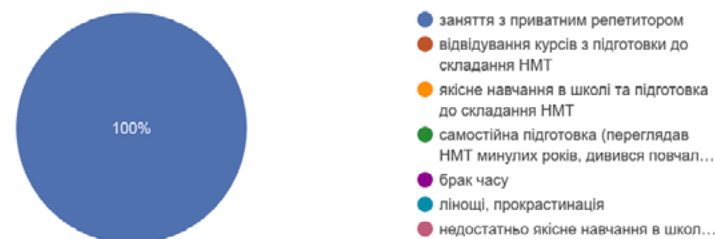

Рис. 5. Що на Вашу думку найбільшою мірою вплинуло на отримані Вами бали з НМТ? (у%)

Що стосувалося питання про отримані результати після складання НМТ, то 40% опитуваних, які займалися з приватними репетиторами, або відвідували курси підготовки до складання НМТ отримали в межах 151–165 балів, інші 40% отримали 166–180 балів. Ще 20% мають 138–140 балів (рис. 4).

З усієї сукупності опитуваних 60% опитуваних частково задоволені отриманими результатами, 40% респондентів є повністю задоволеними.

Цікавою є думку респондентів (100%) щодо того, що найбільшою мірою на отримані ними бали з НМТ вплинули заняття з приватним репетитором (рис. 5). На нашу думку це можливо через кілька ключових причин:

1. *Індивідуальний підхід*: репетитор може приділити увагу конкретним слабким місцям учня, розробляючи спеціальну програму навчання, що відповідає його потребам.

2. *Поглиблене розуміння матеріалу*: приватні заняття дозволяють глибше зануритися в складні теми, пояснюючи їх доступно і зрозуміло.

3. *Гнучкий графік*: заняття з репетитором часто можна планувати так, щоб вони не перетиналися з іншими заняттями або особистими справами учня, що підвищує ефективність підготовки.

4. *Практика з реальними тестами*: репетитори часто мають доступ до великої кількості тренувальних матеріалів і пробних тестів, що допомагає учням краще підготуватися до реальних умов НМТ (рис. 5).

Наступне питання анкети стосувалося того в чому на думку випускників 11 шкіл є найбільша невідповідність програмового змісту НМТ навчальним планам шкіл. Слід також відмітити. Що воно є логічним продовженням попереднього питання анкети, оскільки пояснює вибір випускниками шкіл для підготовки до НМТ з англійської мови саме приватних репетиторів.

Так, 40% опитуваних зазначили, що недостатнє вивчення необхідного обсягу граматичних структур та лексичного матеріалу для успішного складання НМТ (деякі теми, або лексичний матеріал, що були винесені на НМТ не розглядалися в школі взагалі) є найбільш вагомою проблемою. Інші 60% відмітили, що проблема носить комплексний характер і містить не лише вищезазначений аспект, але й те, що в більшості шкіл наявне недостатнє вправління в розвитку

Рис. 6. В чому на Вашу думку є найбільша невідповідність програмового змісту НМТ навчальним планам шкіл? (у%)

навичок письма, читання, перекладу (рис. 6) (Бровко, 2024).

Оцінюючи НМТ за ступенем складності 40% респондентів вирізняють його як помірно складний, 40% як дуже складний, останні 20% оцінюють його як той, що має середній рівень складності. Означене може бути обумовлене кількома причинами, як от: *нерівномірний рівень підготовки*, що може значно варіюватися залежно від якості навчання в школі та додаткових занять з репетиторами або на курсах; *непередбачуваність завдань*: інколи формулювання питань або самі питання можуть бути непередбачуваними, що може спричиняти труднощі навіть для добре підготовлених учнів.

Висновки. Отже, отримані результати статистичного аналізу прогалин у викладанні англійської мови старшокласникам з орієнтацією на складання НМТ свідчать про невідповідність програмового змісту НМТ навчальним планам шкіл, що у свою чергу впливає на недостатнє вивчення необхідного обсягу граматичних структур та лек-

сичного матеріалу для успішного складання НМТ (деякі теми, або лексичний матеріал, що були винесені на НМТ не розглядалися в школі взагалі). Причинно-наслідковий зв'язок може критися в тому, що шкільна програма часто спрямована на покриття базових знань та вмінь, а не на підготовку до конкретних тестів. Це може означати, що матеріал, необхідний для успішного складання НМТ, не завжди повністю охоплюється.

Слід також відмітити, що не всі вчителі англійської мови можуть мати досвід підготовки учнів до таких тестів, як НМТ. При цьому вчителі можуть бути більше зосереджені на загальному вивченні мови, ніж на специфічних вимогах, які висувають спеціалісти УЦЯО до розробленого ними НМТ. Відсутність в школах необхідних ресурсів, таких як спеціалізовані підручники, тренувальні матеріали та доступ до пробних тестів, які потрібні для ефективної підготовки до НМТ, також є однією з причин. Також у багатьох школах більше уваги приділяється підготовці до тестів з основних предметів, таких як математика, українська мова та історія, які часто вважаються важливішими для вступу до ЗВО, ніж англійська мова.

Останнім, але не менш важливим аспектом є те, що підготовка до НМТ може вимагати індивідуального підходу, який важко реалізувати в умовах класу, де навчання відбувається групами по 25–30 осіб, адже наразі в більшості шкіл відсутній поділ в класах на дві групи з англійської мови, що безперечно можливе за рахунок браку кваліфікованих вчителів з англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бровко К. А. Семантична координата англійського мережевого сленгу. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. Вип. 1 (25). С. 24–32.
2. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2016 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2016. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 01.09.2024).
4. Наказ Міністерства освіти і науки України № 931 від 09 липня 2019 року «Про затвердження Положення про порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20> (дата звернення 01.09.2024).
5. Наказ Українського центру оцінювання якості освіти (2023 р.). URL: <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/nakaz-vid-12.03.2024-23.pdf> (дата звернення 01.09.2024).
6. Офіційний сайт Аналітичного порталу «Слово і Діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/06/11/infografika/suspilstvo/yak-zminyuvalasya-kilkist-uchasnykiv-nacjonalnoho-multipredmetnoho-testu> (дата звернення 01.09.2024).
7. Офіційний сайт Українського центру оцінювання якості освіти (УЦЯО). URL: <https://testportal.gov.ua/> (дата звернення 01.09.2024).
8. Троян І. Готуємося до НМТ з англійської, німецької та французької: лексика, помилки, правильне читання текстів. *Нова українська школа*. 2023. URL: <https://nus.org.ua/articles/gotyuyemosya-do-nmt-z-anglijskoyi-nimetskoyi-ta-frantsuzkoyi-povtoryuyemo-leksyku-vyznachayemo-populyarni-pomylky-vchymosya-pravylnochytaty-teksty/> (дата звернення 01.09.2024).

REFERENCES

1. Brovko K. A. (2024). Semantychna koordynata anhliiskoho merezhevoho slenhu. [Semantic coordinate of English social network slang]. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*. Vyp. 1 (25). 24-32. [in Ukrainian].
2. Pro vyshehu osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2016 r. № 2145-VIII. *Holos Ukrainy*. [On higher education: Law of Ukraine dated September 5, 2016 No. 2145-VIII. *Voice of Ukraine*]. 2016. 27 veres. (№ 178-179). 10-22. [in Ukrainian].
3. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. *Holos Ukrainy*. [On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII. *Voice of Ukraine*]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (date of application 01.09.2024). [in Ukrainian].
4. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 931 vid 09 lypnia 2019 roku «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok provedennia zovnishnogo nezalezhnogo otsiniuvannia ta monitorynhu yakosti osvity». [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 931 dated July 9, 2019 «On approval of the Regulation on the procedure for conducting external independent evaluation and monitoring of the quality of education»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20> (date of application 01.09.2024).
5. Nakaz Ukrainiskoho tsentru otsiniuvannia yakosti osvity. [Order of the Ukrainian Center for Evaluation of the Quality of Education]. URL: <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/nakaz-vid-12.03.2024-23.pdf> (data zvernennia 01.09.2024).
6. Ofitsiinyi sait Analitychnoho portalu «Slovo i Dilo» [Official website of the analytical portal «Word and Deed»]. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/06/11/infografika/suspilstvo/yak-zminyuvalasya-kilkist-uchasnykiv-naczionalnoho-multy-predmetnoho-testu> (data zvernennia 01.09.2024). [in Ukrainian].
7. Ofitsiinyi sait Ukrainiskoho tsentru otsiniuvannia yakosti osvity (UTSIAO). [The official website of the Ukrainian Center for the Evaluation of the Quality of Education (UCEQ)]. URL: <https://testportal.gov.ua/> (data zvernennia 01.09.2024). [in Ukrainian].
8. Troian I. (2023). Hotuiemosia do NMT z anhliiskoi, nimetskoi ta frantsuzkoi: leksyka, pomylky, pravylne chytannia tekstiv [Preparing for the NMT in English, German and French: vocabulary, mistakes, correct reading of texts]. *Nova ukrainska shkola*. URL: <https://nus.org.ua/articles/gotuyemosya-do-nmt-z-anglijskoyi-nimetskoyi-ta-frantsuzkoyi-povtoryuyemo-leksyku-vyznachayemo-populyarni-pomylky-vchymosya-pravylno-chytaty-teksty/> (data zvernennia 01.09.2024). [in Ukrainian].